

A Magyar Aktuárius Társaság Biztosítás Szabályozási Bizottságának észrevételei a JAVASLAT A BIZTOSÍTÓ EGYESÜLETEK SZABÁLYOZÁSÁNAK ÁTALAKÍTÁSÁRA című anyaghoz

A javaslatban felvetett probléma valós kockázaton alapul, és számos értékes fölvetést tartalmaz, amelyeket véleményünk szerint érdemes továbbgondolni. Igen öröndetes, hogy a felügyelet megfelelő időt biztosított a szakmai szervezeteknek e fontos kérdés megvitatására. Üdvözöljük, hogy a felügyelet foglalkozik a problémával, mivel a kérdés igen jelentős kockázatokat és az ügyfelek nagy csoportjainak érdekeit érinti.

Úgy véljük azonban, hogy a javaslat – magas szakmai színvonalára ellenére – nem a megfelelő megoldást szorgalmazza. Erre vonatkozó érveinket az alábbiakban fogalmazzuk meg.

Minthogy a felvetett jelentős problémát a magunk részéről élők és kezelendőknek gondoljuk, azzal a javaslattal élünk, hogy a vitát a Felügyelet ne zárja le, hanem azt az érdekeltek bevonásával -esetleg egy megbeszélés vagy kerekasztal beszélgetés keretében- a Felügyelet tovább folytassa mindaddig, amíg megnyugtató megoldási javaslatok nem születnek. Olyanok, amelyek a probléma gyökerét ragadják meg, és alkalmasak a probléma leghatékonyabbnak ítélt módszerrel történő kezelésére.

1. Mi úgy látjuk, hogy nem a biztosítói szervezeti **forma** reformjában rejlik a biztonságosabb működés záloga, hanem a Szolvencia II mihamarabbi hatékony bevezetésében, és az annak megfelelő felügyeleti felülvizsgálati folyamatok implementálásában. Annak természetesen lehet szerepe, hogy jogilag az egyesületi formát nem célszerű „a pártokkal és a sportegyesületekkel együtt” együtt szabályozni (hiszen az egyesületek célja gazdasági tevékenység végzése, az utóbbiaké pedig nem), azonban a kockázatok kezelése szempontjából nem ezt látjuk a fő problémának.

Megjegyezzük még, hogy véleményünk szerint a pénztári szervezetek tevékenységét nem lenne célszerű a kérdéskörbe bevonni. Anélkül, hogy e, jellegét tekintve különálló problematikát részleteiben taglalnánk, ehelyütt mindössze annyit kívánunk megjegyezni, hogy minden olyan intézménynek, amely a pénzügyi közvetítói rendszerben részt vesz az általa végzett tevékenységgel illetve az ebből fakadó kockázatok természetével, mértékével és összetettségével arányos tőkeszükséglettel kell rendelkezzen annak érdekében, hogy az ügyfelek érdekei ne sérüljenek.

2. Megítélésünk szerint az alapprobléma (a végső garantőr keresése, a kifizetetlen ügyfelek eshetőségének elkerülése) komplexebb megközelítést igényel, aminek csak az egyik aspektusa a szervezeti forma. Úgy látjuk, az anyag elméleti megfontolásai alapvetően a jelenlegi viszonyokra, illetve a magyar biztosítási piacon az elmúlt időszakban konkrétan lezajlott néhány eseményre alapozódnak, ami által nem teljes mértékben mutatja be a kockázatokat, azok valódi okait nem tárja fel a szükséges mélységben és

komplexitásban. Ezért következtetései sem tekinthetők elméletileg megalapozottnak, teljes mértékben helytállóknak.

- a. Nagyobb kockázatúnak tekinthető-e az egyesületi forma a részvénytársasági formánál?

Megítélésünk szerint nem a szervezeti forma, illetve az ebből fakadó jogi különbségek a lényegesek, és nem ebből származnak a lényeges kockázatok. Ennek megvilágításához arra szeretnénk utalni, hogy az rt. formában működő szervezet esetében nincs (sincs) semmiféle végső garantőr. Végső garantőr egyáltalán nem létezik (már abban az értelemben, hogy az valamely kockázatot teljes mértékben kockázatmentessé tenné). Az rt. tulajdonosai korlátozott felelősséget vállalnak a vállalkozásáért, pontosan olyan mértékig, amilyen mértékű a vállalkozás saját tőkéje. Ennél nagyobb hozzájárulásra nem (feltétlen) lehet tőle számítani. Ez az rt. forma lényege; nem csak a biztosításban. Nem látjuk alátámasztottnak azt, hogy az a lehetőség, hogy az RT tulajdonosa „baj” esetén (vagyis ha a cég vész helyzetbe kerül) eladhatja a tulajdonát, bármiféle előny lenne más formában működő vállalkozásokkal szemben, hiszen ilyenkor - egy jól működő - piacon annyit kap érte, amennyit az „valójában” ér.¹ Természetesen vannak olyan tulajdonosok, amelyek számára nem kizárólag a fenti logika létezik, mert egy tulajdonolt céget veszni hagyni igen jelentős **REPUTÁCIÓS KOCKÁZAT**. De önmagában a tulajdonlás nem jelent a tőkénél nagyobb garanciát.

Az anyag több helyen is utal arra a - kétségtelenül megalapozott - pozitív visszacsatolásra, amely konkrétan a MÁV ÁBE csődjében pregnánsan megmutatkozott. Kérdéses azonban, hogy ez a pozitív visszacsatolás a szervezeti formából adódik-e, vagy pedig inkább a reputációs kockázat hiányából. Megítélésünk szerint épp ez utóbbiról van szó.

Ha ugyanis egy olyan biztosító rt.-t képzelünk el, amelynek tulajdonosai kisbefektetők, mégpedig sok százezen, úgy az anyagban jelzett pozitív visszacsatolás vélhetően éppen olyan módon érvényesülhet egy vész helyzetben, mint a nagy taglétszámú egyesület esetében.

Tehát a pozitív visszacsatolás problémája (amely valós probléma, és alapvetően a reputációs kockázat hiányából fakad) nem a szervezeti forma miatt jelentkezik, hanem amiatt, ha a vállalkozás azon döntéshozó szerve, amely egy pénzügyi vész helyzetet megoldhat, nagyon sok apró tulajdonnal rendelkező magánszemélyből áll, akik esetében nem beszélhetünk reputációs kockázatról, és így nincs olyan erő, amely vész helyzet esetén a további anyagi áldozatot kikényszeríthetné.

¹ Ha olyan döntési helyzetbe kerül, hogy be kell fizetnie 100-at, és így a cég értéke nullára tornázza magát, miközben a tulajdon eladásával praktikusán nem jutna pénzhez, úgy - pusztán a fenti pénzügyi logika alapján - magára fogja hagyni a céget.

- b. A jelenlegi magyar biztosítási piacon az rt.-knek általában reputációs kockázattal is rendelkező tulajdonosai vannak, míg az egyesületek között vannak ilyenek is (azon kisegyesületek, ahol a tagok száma alacsony), de olyanok is, amelyek számára ilyen kockázat nem jelentkezik. Nagy biztosítóegyesületeknél is fölmerülhetnek reputációs szempontok, ha pl. jó nevű cégek alapították, vagy a tagok ilyenek.
 - c. Megítélésünk szerint szintén nem tekinthető nagyobb biztonságúnak azon menedzsmentre bízott vagyon (pl. a biztosító szavatoló tőkéje), ahol sok kis elaprózott tulajdonos gyakorolja elvben a végső felügyeletet, mint a soktagú egyesület esetében, viszont a kevés tagból álló egyesületeknél a tagok ahhoz hasonlóan ellenőrizhetik a menedzsmentet, mint a kevés tulajdonos által ellenőrzött RT esetében.
 - d. Egy egyesület tagságának vagy a tagság egy részének is megérheti megmenteni a negatív értékűvé vált egyesületet, ha a további működésből további előnye származik².
 - e. A kevés tulajdonos és részvénytársasági forma sem biztosítja önmagában a megfelelő működést. Előfordulhat, hogy már néhány éves működés is elegendő profitot termelt a tulajdonosoknak (akik vagy vállalkozásaik akár biztosítottak is lehetnek egyben) és "jobban" járnak, ha hagyják a biztosítót csődbe menni.
3. Az anyag a téma szempontjából egy igen fontos elemről nem tesz említést. Ez pedig a felügyelet szerepe a biztonsági kockázatok kezelésében. Megítélésünk szerint e szerep igen jelentős, természetesen amellett, hogy a felügyelet által betöltött végrehajtó szerep megfelelő szabályozásra kell alapuljon. Amikor az európai jogalkotó felismerte azt, hogy a korábbiakhoz képest rugalmasabb, kevésbé szabály-alapú, inkább elvekre épülő, a figyelembe vehető kockázatok összessége tekintetében kockázaterzékeny tőke- és kockázatkezelési rendszert vezet be, amely nemcsak kvantitatív módon igyekszik megragadni a tényleges kockázatokat, hanem a teljes vállalatirányítási és kockázatkezelési rendszer vonatkozásában is határozott elvi alapokra épülő szabályozást vezet be (vagyis a Szolvencia II-t), akkor úgy véljük, hogy az ilyen alapra épülő, és feladatát komolyan vevő felügyeleti tevékenység jelentős garanciaelemként veendő figyelembe. E vonatkozásban fontos azt is hangsúlyozni, hogy a hatékonyan működő ellenőrzési rendszer, mint amilyennek a Szolvencia II megvalósulását várjuk, (legalábbis szándéka szerint) nem akkor jelez, és igényli a felügyelet aktív korrekciós tevékenységét, amikor már visszafordíthatatlan vészhelyzet alakult ki (és, a dolgozat szóhasználatával, a lejtőn már nincs megállás), hanem sokkal korábban, amikor a biztosító (akár egyesület, akár rt.) kvantitatív és kvalitatív felmérése a biztonságos működésnek akár csak kisebb megingását mutatja. Persze meg kell jegyezni, hogy a legnagyobb gondosságú kockázatkezelés és ellenőrzés mellett is előfordulhat csőd, a

² Pl. ha a számukra szükséges biztosításokat (rendes kalkuláció mellett) még így is lényegesen olcsóbban tudják megoldani, mint a piacon. Vagy pl. ha valami folytán keresztfinanszírozás történik az egyes tagi csoportok között.

Szolvencia II is csak a csődvalószínűség alacsony, de nem 0 szintjét követeli meg.

4. Megítélésünk szerint nem eleve összeegyeztethetetlen a non-profit jelleg és a többletre (olyan „nyereségre”, amely számviteli vagy adójogi értelemben nem szétsztható eredmény) való törekvés. A jól működő egyesületi menedzsment – akár megfelelő ösztönzéssel segítve - érdekelt lehet abban, hogy az egyesület egyfelől a működésének megfelelő, biztonságos puffert (szavatoló tőkét) halmozzon fel, sőt a kockázatvállalást és kockázatkezelést oly módon működtesse, hogy abból a tagok számára többletszolgáltatás formájában kiosztható „nyereség”, többlet keletkezzen.
 - a. Az egyesület által nyújtott garancia nem fából vaskarika: az éppen annyit ér, mint egy rt. által nyújtott, ha hasonló szavatoló tőke áll a kötelezettségek mögött. Ráadásul az egyesület előtt (ha bizonyos korlátok között is) ott áll a szolgáltatáscsökkentés, illetve pótbefizetés jogszerű eszköze, miközben működését sem kell megszüntetnie; az rt. azonban végső szavatolótőke-hiány esetén könnyen felszámolásra kerülhet.
 - b. Az egyesületi szavatoló tőke nem rejti el a problémákat. Ha a meglévő meghaladja a szükségletet, akkor feltehető, hogy a működéssel óriási baj nincs. Ha szavatolótőke–(vagy tartalék) probléma jelentkezik, az épp annyira jelent problémát egyesület, mint rt. esetében. Egyébként az egyesület esetében a szavatolótőke-felhalmozás állítólagos méltánytalansága számos eszközzel méltányossá szelídíthető.
 - c. Abban a tanulmány pontosan fogalmaz, hogy az rt. általában könnyebben jut jelentős mennyiségű friss tőkéhez, míg az egyesületnek azt hosszabb idő alatt kell kitermelnie.
5. Nem értünk egyet azzal az állásponttal vagy beállítással, hogy az egyesületi vezetők inkább csalásra hajlamosabbak lennének-e, mint az rt. vezetői. Megítélésünk szerint abból kell kiindulni, hogy a biztosítók vezetői (akár egyesületről, akár rt.-ről van szó) tisztességes gazdasági szakemberek, akiknek ebbéli voltát egyébként a Bit. (és a várhatóan a nem túl távoli jövőben hatályba lépő Szolvencia II szabályozás is) előírja. Ennek teljesülését a felügyelet (is) hivatott ellenőrizni. A magunk részéről nem látunk arra okot, hogy ebbéli bizodalunkat veszély fenyegetné, és úgy véljük, a felügyelet ez irányú feladatát megfelelő hatékonysággal látja el. Ebből következően nem tételezhető fel eleve az, hogy az egyesületi vezetők csalárdabbak lennének rt.-t vezető társaiknál.